

mgr Monika Żochowska  
nauczyciel języka polskiego  
Zespół Szkół im. Ks. J. Popiełuszki  
w Juchnowcu Górnym

## **SCENARIUSZ LEKCJI OTWARTEJ** (hospitacja diagnozująca)

**Klasa:** IB gimnazjum

**Temat:** "Rozbieramy zdanie", czyli powtórzenie i utrwalenie wiadomości o składni zdania pojedynczego.

**Czas trwania:** 45 minut

**Data:** 5 czerwca 2012 r.

**Godzina rozpoczęcia:** 10.50 (4. lekcja)

### **Cele ogólne:**

Uczeń:

- rozpoznaje w zdaniach (...) różne rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników oraz dopełnienie i przydawkę (...) (Podstawa programowa I.3.5)

### **Cele operacyjne:**

Uczeń:

- tłumaczy terminy: podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik;
- określa rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników;
- wskazuje w zdaniu związek główny, grupę podmiotu i orzeczenia;
- sporządza wykres zdania;
- nazywa poszczególne części zdania;
- zadaje pytania o każdą część zdania.

### **Formy pracy:**

- indywidualna,
- praca w grupach.

### **Metody pracy:**

- pogadanka heurystyczna,
- rozwiązywanie krzyżówki oraz testu wyboru,
- zajęcia praktyczne.

### **Środki i pomoce dydaktyczne:**

- laptop;
- projektor multimedialny;
- tablica interaktywna;
- prezentacje power point (wydawnictwo Nowa Era);
- eduplansza - części zdania ([www.eduplansze.pl](http://www.eduplansze.pl));
- ćwiczenia (wydawnictwo Nowa Era);
- karty pracy (krzyżówka, test)
- karta odpowiedzi;
- arkusz samoobserwacji.

<b>Przebieg lekcji</b>	<b>Czynności nauczyciela</b>	<b>Czas</b>	<b>Czynności uczniów</b>	<b>Obserwowane umiejętności uczniów</b>
Zapisanie w zeszytach tematu lekcji wraz z wyjaśnieniem terminu „rozbiór logiczny zdania”.	- wyświetla temat na tablicy interaktywnej - wyjaśnia termin „rozbiór logiczny zdania”	10.50 do 10.52	- zapisują temat w zeszytach	
Przypomnienie wiadomości o częściach zdania: - prezentacja power point (określanie, jakimi częściami zdania są wyrazy podkreślone w poszczególnych zdaniach; wyjaśnianie terminów: orzeczenie, podmiot, przydawka, dopełnienie, okolicznik)	- wyświetla prezentację power point (części zdania) - zadaje pytania do kolejnych części prezentacji - jaką częścią zdania jest podkreślony wyraz? - co nazywa orzeczenie?  - jaką częścią zdania jest podkreślony wyraz? - co nazywa podmiot?  - jaką częścią zdania jest podkreślony wyraz? - co określa przydawka?  - jaką częścią zdania jest podkreślony wyraz? - co określa dopełnienie? - jaką częścią zdania jest podkreślony wyraz? - co określa okolicznik?	10.52 do 10.55	- odpowiadają na pytania nauczyciela  - orzeczenie - czynność, proces, stan, właściwość podmiotu - podmiot  - wykonawcę czynności (osoby, zwierzęta, rzeczy itp.) - przydawka  - najczęściej rzeczownik  - dopełnienie  - najczęściej czasownik - okolicznik  - najczęściej czasownik	- tłumaczy terminy: podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik; - nazywa poszczególne części zdania
- wykorzystanie eduplanszy ( <a href="http://www.eduplansze.pl">www.eduplansze.pl</a> ) dotyczącej części zdania w celu przypomnienia pytań zadawanych do poszczególnych części zdania oraz wskazanie różnych typów podmiotów, orzeczeń i okoliczników.	- włącza eduplanszę - prosi uczniów o zadawanie pytań do poszczególnych wyrazów - włącza odsłuchanie prawidłowych odpowiedzi	10.55 do 11.00	- podaje pytania do poszczególnych wyrazów	- zadaje pytania o każdą część zdania
Rozwiązanie krzyżówki sprawdzającej głównie umiejętność rozpoznawania pytań stawianych do poszczególnych części zdania. [załącznik nr 1]	- rozdaje krzyżówki z pomocą uczniów - zbiera z pomocą uczniów rozwiązane krzyżówki - sprawdza poprawność wykonania zadania	11.00 do 11.05	- rozwiązują krzyżówki samodzielnie  - nanoszą odpowiedzi na tablicy interaktywnej	- zadaje pytania o każdą część zdania
Rozwiązanie testu wyboru sprawdzającego umiejętność rozpoznawania w zdaniu poszczególnych części	- rozdaje testy i karty odpowiedzi z pomocą uczniów  - zbiera karty odpowiedzi z pomocą uczniów - sprawdza poprawność wykonania	11.05 do 11.10	- rozwiązują testy samodzielnie nanosząc odpowiedzi na kartę odpowiedzi - oddają wypełnione karty odpowiedzi - zaznaczają odpowiedzi	- określa rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników

zdania i ich rodzajów. [załącznik nr 2]	zdania		na tablicy interaktywnej	
Przypomnienie kolejności czynności przy sporządzaniu wykresu zdania (prezentacja power point)	- wyświetla prezentację (wykres zdania) - prosi uczniów o podawanie kolejnych etapów pracy przy sporządzaniu wykresu zdania	11.10 do 11.13	- odpowiadają na pytania	- zna etapy rozbioru logicznego zdania
Wykonanie ćwiczenia 2/103 – zdanie nr 2. (zadanie pytań do poszczególnych wyrazów wpisanych na wykresie zdania oraz określenie, jakimi częściami zdania są poszczególne wyrazy)	- prosi uczniów o wykonanie ćwiczenia  - sprawdza poprawność wykonania polecenia	11.13 do 11.15	- wykonują ćwiczenie samodzielnie  - nanoszą odpowiedzi na tablicy interaktywnej	- określa rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników; - nazywa poszczególne części zdania; - zadaje pytania o każdą część zdania
Podział klasy na 5 grup (przy pełnej frekwencji uczniów - grupy 4 - osobowe)	- dzieli uczniów na grupy		- odwracają się do siebie tworząc 4 - osobowe grupy	
Praca w grupach polegająca na dokonaniu rozbioru logicznego zdania. Zadaniem grup jest: - podkreślenie w zdaniu jedną linią podmiotu, dwiema liniami - orzeczenia; - sporządzenie wykresu zdania; - wpisanie na wykresie pytań do poszczególnych części zdania; - nazwanie poszczególnych części zdania. [załącznik nr 3]	- rozdaje polecenia dla grup oraz czyste kartki, na których uczniowie wykonują zadanie  - zbiera efekty pracy grup	11.15 do 11.20	- wykonują zadanie  - oddają zadanie wykonane na kartkach	- określa rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników; - wskazuje w zdaniu związek główny, grupę podmiotu i orzeczenia; - sporządza wykres zdania; - nazywa poszczególne części zdania; - zadaje pytania o każdą część zdania
Sprawdzenie poprawności wykonania zadania.	- prosi kolejno po jednym uczniu z każdej grupy o wykonanie poszczególnych etapów zadania na tablicy interaktywnej	11.20 do 11.30	- poszczególni przedstawiciele grup podchodzą do tablicy interaktywnej wykonując kolejne etapy pracy  - zapisują wykres zdania w zeszytach	- określa rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników; - wskazuje w zdaniu związek główny, grupę podmiotu i orzeczenia; - sporządza wykres zdania; - nazywa poszczególne części zdania; - zadaje pytania o każdą część zdania.
Zadanie pracy	- podaje polecenie pracy domowej	11.30	- zapisują w zeszytach	

domowej Ćw. 9/107 (układanie zdań do podanych wykresów)			polecenie pracy domowej	
Wypełnianie przez uczniów arkusza samoobserwacji. [załącznik nr 4]	- rozdaje arkusze samoobserwacji z pomocą uczniów	11.31 do 11.35	- wypełniają arkusze samoobserwacji	

ZAŁĄCZNIK NR 1

Nr z dziennika: .....

Pytania:

1. Na pytania: co robi?, co się z nim dzieje? , odpowiada .....
2. W zdaniu: „Joanna, Sylwia i Katarzyna poszły do teatru” – występuje podmiot .....
3. Podmiot i wyrazy, które go określają, tworzą ..... podmiotu.
4. Podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie i okolicznik to ..... zdania.
5. Związek główny w zdaniu tworzy podmiot i .....
6. Na pytania: jak?, gdzie?, kiedy? – odpowiada .....
7. Odpowiada na pytania: jaki?, jaka?, jakie?.
8. Na pytania: kogo?, czego?, komu?, czemu? – odpowiada .....
9. Zespoły składniowe, w których jeden człon jest nadrzędny (określany), a drugi podrzędny (określający) to związki .....
10. Orzeczenie imienne składa się z ..... i orzecznika.
11. Główna część zdania, odpowiadająca na pytania: kto? ,co?.
12. Nauka o budowie wypowiedzeń. Bada części składowe wypowiedzenia oraz sposoby ich łączenia.

1.												
		2.										
3.												
	4.											
5.												
6.												
						XX						
		7.										
			8.									
	9.											
10												
11												
	12											

HASŁO: .....

**Klucz:**

orzeczenie,  
szeregowy,  
grupę,  
części,  
orzeczenie,  
okolicznik,  
przydawka,  
dopełnienie,  
składniowe,  
łącznika,  
podmiot,  
składnia.

## ZAŁĄCZNIK NR 2

1. W zdaniu *Słonie, żyrafy i tygrysy występują w cyrku* występuje podmiot
  - a) szeregowy
  - b) logiczny
  - c) gramatyczny
  - d) domyślny
  
2. W zdaniu *Piotra nie było dzisiaj w szkole* występuje podmiot
  - a) gramatyczny
  - b) domyślny
  - c) szeregowy
  - d) logiczny
  
3. Określ rodzaj orzeczenia w zdaniu: *Mój przyjaciel wkrótce zostanie pilotem.*
  - a) czasownikowe
  - b) brak orzeczenia-jest to równoważnik zdania
  - c) imienne
  - d) żadna z tych możliwości
  
4. *W tej sukience wyglądasz zachwycająco.* Nazwij typ okolicznika użytego w zdaniu.
  - a) przyczyny
  - b) sposobu
  - c) przyzwolenia
  - d) warunku
  
5. W zdaniu: *Wszyscy uczniowie cieszą się z planowanej wycieczki* dopełnieniem jest wyraz:
  - a) wszyscy
  - b) uczniowie
  - c) planowanej
  - d) wycieczki
  
6. *Nikt nie zauważył tego zdarzenia.* Podkreślony wyraz pełni w zdaniu funkcję:
  - a) podmiotu
  - b) dopełnienia
  - c) okolicznika
  - d) przydawki
  
7. W którym zdaniu występuje orzeczenie imienne?
  - a) Moja siostra jest na wycieczce.
  - b) Dzisiaj zostaliśmy w domu.
  - c) To stało się przypadkiem.
  - d) Helene Modrzejewska jest sławną aktorką.
  
8. W zdaniu *Z powodu korków spóźniłem się do szkoły* występuje okolicznik:
  - a) sposobu
  - b) przyczyny
  - c) celu
  - d) miejsca
  
9. W zdaniu *W razie deszczu wezmę parasol* występuje okolicznik:
  - a) celu
  - b) sposobu
  - c) warunku
  - d) przyzwolenia
  
10. W zdaniu *Mimo deszczu poszedł na spacer* występuje okolicznik:
  - a) warunku
  - b) przyzwolenia
  - c) sposobu
  - d) miejsca

Klucz:

1. a
2. d
3. c
4. b
5. d
6. d
7. d
8. b
9. c
10. b



### ZAŁĄCZNIK NR 3

Dokonajcie rozbioru logicznego poniższego zdania. W tym celu:

- 1) podkreślcie jedną linią podmiot, dwiema liniami - orzeczenie;
- 2) wskaźcie grupę podmiotu i grupę orzeczenia;
- 3) narysujcie wykres zdania;
- 4) zapiszcie pytania do poszczególnych części zdania;
- 5) napiszcie, jakimi częściami zdania są poszczególne wyrazy.

Wyjątkowo sympatyczni uczniowie mimo deszczu cierpliwie kibicowali wczoraj swojej drużynie na boisku szkolnym.

Dokonajcie rozbioru logicznego poniższego zdania. W tym celu:

- 6) podkreślcie jedną linią podmiot, dwiema liniami - orzeczenie;
- 7) wskaźcie grupę podmiotu i grupę orzeczenia;
- 8) narysujcie wykres zdania;
- 9) zapiszcie pytania do poszczególnych części zdania;
- 10) napiszcie, jakimi częściami zdania są poszczególne wyrazy.

Wyjątkowo sympatyczni uczniowie mimo deszczu cierpliwie kibicowali wczoraj swojej drużynie na boisku szkolnym.

Dokonajcie rozbioru logicznego poniższego zdania. W tym celu:

- 1) podkreślcie jedną linią podmiot, dwiema liniami - orzeczenie;
- 2) wskaźcie grupę podmiotu i grupę orzeczenia;
- 3) narysujcie wykres zdania;
- 4) zapiszcie pytania do poszczególnych części zdania;
- 5) napiszcie, jakimi częściami zdania są poszczególne wyrazy.

Wyjątkowo sympatyczni uczniowie mimo deszczu cierpliwie kibicowali wczoraj swojej drużynie na boisku szkolnym.

Dokonajcie rozbioru logicznego poniższego zdania. W tym celu:

- 1) podkreślcie jedną linią podmiot, dwiema liniami - orzeczenie;
- 2) wskaźcie grupę podmiotu i grupę orzeczenia;
- 3) narysujcie wykres zdania;
- 4) zapiszcie pytania do poszczególnych części zdania;
- 5) napiszcie, jakimi częściami zdania są poszczególne wyrazy.

Wyjątkowo sympatyczni uczniowie mimo deszczu cierpliwie kibicowali wczoraj swojej drużynie na boisku szkolnym.

Dokonajcie rozbioru logicznego poniższego zdania. W tym celu:

- 1) podkreślcie jedną linią podmiot, dwiema liniami - orzeczenie;
- 2) wskaźcie grupę podmiotu i grupę orzeczenia;
- 3) narysujcie wykres zdania;
- 4) zapiszcie pytania do poszczególnych części zdania;
- 5) napiszcie, jakimi częściami zdania są poszczególne wyrazy.

Wyjątkowo sympatyczni uczniowie mimo deszczu cierpliwie kibicowali wczoraj swojej drużynie na boisku szkolnym.

ZAŁĄCZNIK NR 4

Umiem:	bardzo dobrze	dobrze	słabo	źle
- wytłumaczyć terminy: podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik				
- określić rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników				
- wskazać w zdaniu związek główny, grupę podmiotu i orzeczenia				
- narysować wykres zdania				
- zadać pytania o każdą część zdania				
- nazwać poszczególne części zdania				

Umiem:	bardzo dobrze	dobrze	słabo	źle
- wytłumaczyć terminy: podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik				
- określić rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników				
- wskazać w zdaniu związek główny, grupę podmiotu i orzeczenia				
- narysować wykres zdania				
- zadać pytania o każdą część zdania				
- nazwać poszczególne części zdania				

Umiem:	bardzo dobrze	dobrze	słabo	źle
- wytłumaczyć terminy: podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik				
- określić rodzaje podmiotów, orzeczeń, okoliczników				
- wskazać w zdaniu związek główny, grupę podmiotu i orzeczenia				
- narysować wykres zdania				
- zadać pytania o każdą część zdania				
- nazwać poszczególne części zdania				